

*Бондарчук Алла Ярославівна,**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу**Рівненського державного гуманітарного університету*

Постановка проблеми. Науково-технічний прогрес спричинив потужний розвиток індустрії розваг та засобів масової інформації. Очевидно, що цей факт має не завжди позитивний вплив на молодіжну музичну культуру. Музичні уподобання більшості студентів зводяться суто до масової музичної культури переважно розважального характеру. Сприйняття такої музики не вимагає від слухачів спеціальної підготовки та особливих інтелектуальних зусиль. Часто, віддаючи перевагу певним виконавцям, музичним творам, молодь досить поверхово оцінює художньо-ціннісні аспекти своїх музичних уподобань, не встановлюючи естетичних критеріїв виконавської майстерності артистів. Сприйняття відбувається на рівні оцінювання, насамперед, зовнішніх даних, манери поведінки, іміджу, репертуару. Зміст у таких музичних творах, зазвичай, відсутній, тому не змушує молодь задумуватись над ним.

У зв'язку з цим досить актуальною є педагогічна проблема формування у студентської молоді високої морально-естетичної культури. Враховуючи те, що для студентів музично-педагогічних факультетів важливе місце належить музиці, то постає необхідність активного застосування музичного мистецтва, а саме української народної пісні, для естетичного виховання особистості й подолання однобокої орієнтації у сфері сучасної молодіжної музики.

Саме тому **метою** статті є допомога в орієнтації студентів музично-педагогічних факультетів на естетичні цінності і традиції, накопичені попередніми поколіннями, залучення студентів до високої естетичної культури української народної пісні.

Виклад основного матеріалу. Виховний процес у вищому навчальному закладі передбачає залучення студентів до системи соціальних відносин, заміщення позицій і засвоєння соціальних цінностей, створення великих можливостей для спілкування. Висока інтенсивність спілкування – специфічна риса студентства. Студентські роки це час становлення активної самостійності й особистісної свободи.

Студентська молодь – найкультурніша частина молоді, однією з особливостей якої є соціальний престиж, оскільки більшість студентів усвідомлюють той факт, що вищий навчальний заклад є одним із вагомих засобів соціального просування [3, с. 110].

Іншою важливою рисою студентської молоді є напружений пошук сенсу життя, прагнення до нових ідей. Проте в силу недостатнього життєвого досвіду, поверховості в оцінюванні явищ життя, деякі студенти від справедливої критики переходять до критицизму і навіть нігілізму [3, с. 108].

Сьогодні вирізняють такі суперечності, притаманні студентському віку:

– між розвитком інтелектуальних і фізичних сил студентів і лімітом часу та економічних можливостей для задоволення зростаючих потреб;

– між прагненням до самостійності у доборі знань і досить жорсткими формами і методами підготовки спеціаліста певного профілю;

– між великою кількістю інформації, що надходить різними каналами, розширює знання студентів, і відсутністю часу, а іноді бажання розумової її переробки, що призводить до поверховості у знаннях та мисленні і вимагає спеціальної роботи викладачів щодо поглиблення знань і вмінь студентів загалом [3, с. 109].

С. Вітвицька називає вік від 17 до 25 років доленосним періодом у житті людини. Інтенсивні пошуки поклику, вибір пріоритетів, перехід від книжкових романтичних уявлень до зіткнення з реальними інститутами, професійне самовизначення, кохання, становлення сім'ї. Усе це „пов'язане з такою гостротою емоційних переживань, з такою кількістю рішень, які необхідно прийняти в найкоротші терміни, і які великою мірою визначають долю людини”. Тому, робить висновок дослідниця, студентські роки – це:

– період найбільш інтенсивного дозрівання особистості; саме на нього припадає досягнення стабільності більшості психічних функцій;

– вік переоцінки цінностей і мотивації поведінки, посилення свідомих мотивів поведінки. Проте здатність до свідомої саморегуляції своєї поведінки розвинена у студентів не повною мірою (невмотивований ризик, невміння передбачити наслідки своїх вчинків, в основу яких можуть покладатися не завжди гідні мотиви);

– вік безкорисливих жертв і самовіддачі;

– центральний період формування якостей характеру та інтелекту [3, с. 121].

У студентів підвищується інтерес до моральних проблем (мета, спосіб життя, обов'язки, кохання, вірність тощо). Посилюється цілеспрямованість, рішучість, настирливість, самостійність, індивідуальність, ініціативність у процесі діяльності та спілкування, вміння володіти собою.

Бажання і прагнення в цьому віці розвиваються раніше, ніж воля і характер. У силу недостатності життєвого досвіду студентська молодь плутає ідеали з ілюзіями, романтику з екзотикою [3, с. 121].

Юність – пора самоаналізу і самооцінок. Самооцінка здійснюється шляхом порівняння ідеального „Я” з реальним. Проте разом з тим ідеальне „Я” ще не вивірене і може бути випадковим, а реальне „Я” може бути ілюзорним. Це викликає невпевненість у собі, що супроводжується зовнішньою різкістю і розв'язністю.

Отже, студентська молодь характеризується особливими умовами життя, побуту і праці, соціальною поведінкою і психологією, системою ціннісних орієнтацій. Це соціальна група, яка має свою мету, особливості і готується до виконання сукупності соціальних ролей, визначення пріоритетів.

Виховний процес у вищому навчальному закладі передбачає прищеплення цінностей, які породжуються ідеологією, транслиуються всім складом життя і „перекладаються” педагогікою на педагогічну мову; забезпечує формування системи духовних цінностей – моральних, естетичних, світоглядних, суспільно-політичних та інших ідей, ідеалів, взірців, еталонів, що слугують для зростаючої особистості базою для вибору і конструювання власного, суб'єктивно значущого життєвого ідеалу [1] та ін.

Отже, виховання передбачає сприяння становленню особистості через оволодіння естетичними цінностями, ідеалами, еталонами, певними якостями, нормами і правилами поведінки.

Під естетичним вихованням розуміємо специфічний вид діяльності, здійснюваної суб'єктом (суспільство та його спеціалізовані інститути) по відношенню до особистості з метою вироблення у неї системи естетичних орієнтацій і художніх цінностей. У процесі виховання формується і розвивається здатність людини до естетичного сприйняття і переживання, його естетичний смак і уявлення про ідеал. Виховання красою та через красу формує не тільки естетичну

орієнтацію особистості, а й розвиває здатність до творчості, сприяє перенесенню естетичних цінностей в усі сфери трудової діяльності, в побут, вчинки і поведінку.

Естетичне виховання гармонізує і розвиває усі духовні здібності людини, необхідні в різних галузях творчості. Воно тісно пов'язане з моральним вихованням, оскільки краса виступає своєрідним регулятором людських взаємин. Завдяки красі людина часто інтуїтивно тягнеться і до добра. Мабуть, в тій мірі, в якій краса збігається з добром, можна говорити про морально-етичні функції естетичного виховання.

Мета естетичного виховання - формування цілісної особистості, творчо розвиненої індивідуальності, що мислить та діє за законами краси.

Аналізуючи сформовану практику виховної роботи, виділяємо такі структурні компоненти естетичного виховання:

- естетична освіта (закладає теоретичні основи естетичної культури особистості);
- художнє виховання (формує художню культуру особистості в єдності навичок, знань, ціннісних орієнтацій, смаків);
- естетична самоосвіта і самовиховання (орієнтує особистість на самовдосконалення);
- виховання творчих потреб і здібностей (вдосконалює індивідуальну експресію, інтуїтивне мислення, творчу уяву, бачення проблем, подолання стереотипів та ін.)

Музична естетика - (англ. Aesthetics of music, нім. Musikästhetik) - мистецтвознавче поняття, введене в науковий обіг німецьким публіцистом, поетом і музикантом Крістіаном Фрідріхом Шубертом, що вперше вжив цей термін у своїй праці „Ідеї до естетики музичного мистецтва” [5].

Музична естетика – це наука, якій близькі такі міжгалузеві дисципліни як музикознавство, соціологія музики, музична філософія і музична психологія.

Українська пісенна естетика – одне з найцінніших духовних надбань народу за багатовікову його історію. Вона є невід'ємною складовою частиною кращих набутків світу. У піснях відображено найрізноманітніші прояви життя українського народу.

Народна пісня правдиво відгукувалась на найрізноманітніші події в житті простих людей. Виняткова мистецька краса впливає з поетичних слів і мелодій пісень про кохання, правдиво й сердечно передано в них взаємну любов і щастя закоханих. А скільки смутку, горя, журби й печалі в піснях про невірність чи підступність [4]!

Творили такі пісні, виконували та передавали наступним поколінням переважно жінки. Вони вкладали у пісню власні почуття і переживання, щирі співчуття горю та радість щастю своїх сестер чи подруг. Тому вони завжди хвилюють душу як виконавців, так і слухачів.

Народні пісні, передаючись від одного покоління до іншого, постійно удосконалювалися: поглиблювався їх зміст, гнучкішою та яскравішою ставала їх форма. Широтою охоплення явищ життя, багатством художніх засобів, глибиною ліризму, виразністю зображення картин і музикальністю народні пісні здобули велику любов у масах.

Музична обдарованість українського народу забезпечувала високий рівень розвитку музично-пісенної творчості. Широкого розповсюдження на Україні набули сімейне музикування, аматорські молодіжні розважальні співи. Музичне життя вирувало під час проведення великих ярмарків, де влаштовувалися театральні вистави, музичні ранки, бали, маскаради.

Глибоке значення і практичне продовження традицій, звичаїв та обрядів українського народу створює той національний колорит, ту цілісну культурно-історичну життєдіяльність, національну самобутність яка є:

- 1) могутнім стимулятором творчості народу, невичерпним джерелом його мистецької, естетичної діяльності;
- 2) оригінальним внеском народу в світову історію, у взаємозбагачення культур, духовності народів світу;
- 3) фундаментальною природовідповідною основою виховання підростаючих поколінь, створення національної системи виховання.

Особливості національного характеру, психології українців, які проживають у різних культурно-історичних регіонах, природних зонах республіки, відбиваються як на зовнішніх рисах (одязі, взутті, харчуванні, атрибутах побуту, дозвілля тощо), так і на внутрішніх якостях населення даної місцевості. Розмаїте багатство звичаїв і обрядовості, творчий характер дають можливість враховувати такі реальності в процесі виховання, формуючи у студентів музично-педагогічних факультетів типових носіїв традицій рідного краю, його культури, духовності.

Завдяки українській народній пісні, закладеним у ній народної ідейності, моральності, естетики, кожен студент, відчувши на собі благодатний вплив народних духовних скарбів, прагне з честю дотримуватися заповітів батьків, дідів і прадідів, утверджувати добрими справами свій родовід, творити свій родослав, будувати в собі все життя храм Добра, Правди і Краси.

Духовні скарби народної пісні концентрують у собі ідеї, знання з народної філософії, астрономії, астрології, біології, математики, медицини, а також народної кулінарії, землеробської, зокрема, хліборобської справи тощо. Завдання педагогів – глибоко і всебічно вивчати могутній ідейний, моральний, емоційний і естетичний потенціал народної пісні і активно залучати студентську молодь до її невичерпних духовних скарбів. У цьому – запорука успішного будівництва національної системи виховання.

Висновок. Отже, виховний процес у вищих навчальних закладах має сприяти естетичному розвитку особистості студента музично-педагогічного факультету. Звернення до духовного потенціалу української пісні допоможе студентській молоді подолати залежність від тоталітарного впливу масової культури, збагатить емоційну сферу студентів морально-естетичними почуттями, сприятиме вихованню шанобливого ставлення до фундаментальних основ людського буття.

Резюме: У статті визначено теоретичні засади естетичного виховання студентів музично-педагогічних факультетів засобами української народної пісні через оволодіння естетичними цінностями, ідеалами, еталонами, певними якостями, нормами і правилами поведінки, що сприяє становленню особистості. Сформовано систему естетичних цінностей, що слугують для зростаючої особистості базою при виборі і конструюванні власного, суб'єктивно значущого життєвого ідеалу. **Ключові слова:** естетика, музична естетика, українська народна пісня, студентська молодь, виховний процес.

Резюме: В статье определены теоретические основы эстетического воспитания студентов музыкально-педагогических факультетов средствами украинской народной песни через овладение эстетическими ценностями, идеалами, эталонами, определенными качествами, нормами и правилами поведения, способствующего становлению личности. Сформирована система эстетических ценностей, которые служат для растущей личности базой при выборе и конструировании собственного, субъективно значимого жизненного идеала. **Ключевые слова:** эстетика, музыкальная эстетика, украинская народная песня, студенческая молодежь, воспитательный процесс.

Summary. The article outlines the theoretical basis of the aesthetic education of students of music and teaching faculties by means of Ukrainian folk songs through the mastery of aesthetic values, ideals, standards, certain qualities, norms and rules of conduct that promotes the formation of personality. The system of aesthetic values that serve as the basis for a growing

personality when choosing and designing their own, subjectively meaningful life ideal. **Keywords:** aesthetics, musical aesthetics, Ukrainian folk song, students, educational process.

Література

1. Боришевський М. Й. Сім'я ростить громадянина / М. Й. Боришевський – К. : Політвидав України, 1982. – 103 с.
2. Витек К. Проблемы супружеского благополучия: [пер. с чешск. / общ. ред. и предисл. Мацковского М. С.] / К. Витек – М.: Прогресс, 1988. – 144 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: [підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури] / Світлана Сергіївна Вітвицька. – К.: Центр навч. літ-ри, 2006. – 384 с.
4. Дей О. І. Поетика української народної пісні / О. І. Дей – К.: Наук. Думка, 1978. – 250 с.
5. http://uk.wikipedia.org/wiki/Головна_сторінка